

---

2. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL

„SZÁMBARKOCHBA A, B”

KÉSZÍTETTÉK: DR. PÁLI JUDIT, KOVÁCS ÉVA, VITÉZ GYÖNGYVÉR

„SZÁMBARKOCHBA A, B”

A modul célja	• képesség- és készségfejlesztés • tanulási nehézségek megelőzése • szocio-kognitív funkciók fejlesztése • szociabilitás fejlesztése
Időkeret	45 perc
Ajánlott korosztály	3. osztály A gyermekek funkcionális életkorához igazítottan.
Modulkapcsolódási pontok	Kapcsolódó Modulkok: Kereszt Modulkok, Fejlesztési Kereszt Modulkok, Fejlesztési Művészti Modulkok
A képességfejlesztés fókuszai	• figyelmi tónus • megfordíthatóság • szűkítő kérdéssor, fogalmi hierachia • gondolkodási stratégia • együttműködés

AJÁNLÁS: FEJLESZTÉSI CÉLOK

A gondolkodási stratégia azon lépései történnek a modul során, amelyek a figyelmi folyamatok erősítésével, a munkaemlékezet változékonyságának nézőpontváltásával a kereső kérdéssorok tudatos vezérlésével erősítik a végrehajtó funkciókat (figyelmi, emlékezeti és gondolkodási folyamatok integrált működései). Az eldöntendő kérdések megfogalmazásának gyakorlásával nézőpontváltások, átfordítások, kizárások teszik egyre gyakorlottabbá következtetéseikben és döntéseik meghozatalában a gyermekeket.

Az általánostól a konkrét felé tartó következtetés előkészíti a tanítva tanulás technikáját, mely a pármunkában igen fontos. A segítségadás így nem az eredmény megmondása, hanem a rávezetés. Ajánljuk ezt a feladatot minden egymás tanítására épülő feladat elé!

TÁMOGATÓRENDSZER

Kereszt Modulok, Fejlesztési Kereszt Modulok, Fejlesztési Művészeti Modulok

Tanulmány a „matematika kompetenciák fejlesztése célzott képesség-, készségfejlesztéssel” FKM és FMŰ modulokhoz

dr. Páli Judit:

A gondolkodási stratégia fejlődése és fejlesztési lehetőségei, bölcsész doktori disszertáció, ELTE, Budapest, 1980.

dr. Páli Judit:

Játék és gondolkodási stratégia I. II. III. óvodai nevelés 1984. 6. 7. 8. szám

dr. Páli Judit, Forgách Balázs:

Diagnosztikus és korrekciós programcsomag, Pihenő mackók gyermekkártya, Kukucs Stúdió Játékműhely; Novum Kiadó, Bp. 2005.

Dr. Spencer Kagan

Csillagszem Fejlesztő Általános Iskola

Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekéért Alapítvány keretében :

Kooperatív Tanulásszervezés

Prevenációs Programja

A matematika nehézségekkel/zavarokkal küzdő gyermekek fejlesztése matematika órán és azon kívül – pedagógus-továbbképzés.

Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekéért Alapítvány keretében :

A matematika zavarokkal küzdő/fejlődési dyscalculiás gyermekek vizsgálata – 18 éves korig – pedagógus-továbbképzés.

ÉRTÉKELÉS

- rendszere:

A szöveges értékelésbe beépítetten (félév év végén) a gyermek önmagához történő fejlődését figyelembe véve – a képességfejlesztés területére fókuszáltan.

- ideje:

Minden tevékenység – módszertől függetlenül- ellenőrzéssel, értékeléssel zárul, hiszen az eredményességhez, hatékonysághoz elengedhetetlen az azonnali visszacsatolás.

- személye:

Az ellenőrzés, értékelés személye függ a tanítási-tanulási folyamat szervezési módjától.

1. A csoportban végzett munka ellenőrzésére ajánlott beiktatni:

a) Csoportos önellenőrzési, önértékelési módszert.

A közösen végzett munkacsoportos önellenőrzése, közös szóbeli önértékelése az együttes felelősségvállalást, egymás segítségét, egymásrautaltságát eredményezi, mely a közösségtudat kialakításában, fejlesztésében játszik nagy szerepet.

b) Egymás csoportos ellenőrzésére, értékelésére alkalmas módszert:

Mely a csoportok közötti együttműködést, bizalmat erősíti. Egymás pozitív megerősítésével, az építő kritikák megfogalmazásával hozzájárul a csoportok közötti kommunikációhoz.

2. A páros munkák heterogén, vagy homogén pár esetén is páros ellenőrzéssel, értékeléssel zárulnak.

a) Heterogén pár esetén:

Nagy hangsúlyt kap az egymásrautaltság, hiszen a tanulás során is a segítség, támogatás erős, az ellenőrzés során is az egyik gyermek „kistanító” szerepet vállalva javít, dicsér, építő kritikát fogalmaz meg, a tanítva tanulás technikájával magyarázza el „gyermeknyelven” az adott ismereteket. Így a pár egyik tagja a „Kistanító” – a pár egyik tagja átgondolja a tananyagot, felidézi, hangosan elmagyarázza, eközben saját tudása is mélyül, hiszen csak akkor tudja jól elmagyarázni és átadni az anyagot, ha a tudás már a sajátjává válik. A pár másik tagja gyermeki magyarázat segítségével értelmezheti a tananyagot, bátrabban mer kérdezni, könnyebben elismeri, ha nem ért valamit, illetve sok esetben az egyszerű gyermeknyelven megfogalmazott információk könnyebben érthetőek.

A tanulás során az ismeretátadás ugyan nem kiegyenlített, de mindkét fél számára komoly fejlődést jelent a „tanítva tanulás” technikájának alkalmazása, mivel az egyik tag tudásában megerősödik, a másik tag pedig szorongás nélkül tanulhat a kortársától, aki húzóerőt jelenthet számára.

b) Homogén pár esetén:

A kölcsönös támogatás kapja a főszerepet, az ellenőrzés, értékelés iránya kiegyenlített.

Önálló, egyéni, részben egyénre szabott, vagy individuális munka esetén:

a) Önellenőrzés, értékelés:

A gyermek saját munkáját ellenőrizve, a hibáit megfogalmazva önkritikát, önértékelést gyakorol, hiszen a hibás megoldás felismerése, annak elfogadása és a hiba kijavítása a kritikus gondolkodást fejleszti, így a gyermek önkritikája is kialakul. Mindezek által személyisége, belső kontrollja fejlődik.

b) Tanítói ellenőrzés, értékelés:

Az ellenőrzés-értékelésnek e klasszikus formája külső, objektív kritikát vagy megerősítést fogalmaz meg.

- módszere:

A modul ellenőrzési rendszerének megfelelően (értékelő: a tanító és/vagy a gyermek)

Az ellenőrzési-értékelési mód megválasztásánál figyelembe kell venni az azt megelőző tanulásszervezést, tehát a páros, vagy csoportos tevékenységet, páros, csoportos ellenőrzés-értékelés zárja.

A modulban szereplő ellenőrzési, értékelési módok:

Csoportbemutató szummatív értékelésének szempontjai:

Záró minőségi és mennyiségi ellenőrzés, értékelés:

Az értékelés három fő részből tevődik össze:

a) Csoportbemutatókat az osztály értékeli

Szempontok:

- a bemutatóra szánt időkeret megadása
- bemutató: tömör, tematikus, érthető, lényegre törő
- a bemutató után kérdés-felelet rész beiktatása csoportos észrevételek megvitatására

b) A csoport teljesítményéhez való egyéni hozzájárulásokat a csoporttársak értékelik

Csoportos szóbeli értékelés szempontjai:

- feladat mennyire volt érdekes, mennyire motiválta csoportot
- sikeres elvégzése, esetleges problémák megbeszélése
- feladatvégzés hatékonysága
- a bemutatóra szánt időkeret megtartása
- egyenlő arányú részvétel megléte
- egyéni felelősségvállalás
- hangulat a csoporton belül

MODULVÁZLAT

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)	
				Munkaformák	Módszerek		
Tartalom feldolgozása							
1.	Számbarborkochba A: I. Előkészület: 2 perc A tanár pl. öntapadós matricákra a tanult számkörnek megfelelő számokat ír. Annyi matricát készít, ahány tanuló van az osztályban. (Előre megtervezi, hogy a gyermekek képességei szerint, mely számmatricát kinek fogja adni.) II. Barkochba: 15 perc A tanár felragasztja az előre megtervezett módon a gyermekek hátára a számmatricákat úgy, hogy ne tudják, kinek, mi van a hátára írva, majd ismerteti a játék lényegét és szabályait: – sétáljatok a teremben,	Gondolkodási stratégia kereső kérdéssor kategorizáció mennyiségi fogalmak minőségi fogalmak relációk	A tanult számkörnek megfelelő számok közül is készíthet „könnyebb” és „nehezebb” számmatricákat. Pl.: könnyebb: kerek százas, kerek tízes, nehezebb: teljes háromjegyű vagy négyjegyű számokat, attól függően, hogy az adott gyermek számfogalma mely számkörre terjed ki, illetve a számtulajdonságok területén mennyire tájékozott, mennyire aktív a matematikai szókinccse.	Tanári differenciált tervezés, eszköz-készítés	Pár- vagy csoportmunka	Számbarborkochba	Öntapadós matrica, filctoll

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)
				Munkaformák	Módszerek	
	– válasszatok magatoknak beszélgetőtársat, – tegyetek fel kérdéseket a hátatokon lévő számról, – illetve válaszoljatok a nektek feltett kérdésekre. Nem feltétlenül csak eldöntendő kérdéseket, hiszen az a cél, hogy a legjobban körül tudják írni a számtulajdonságokkal az adott számot. Pl.: ha az 516-ra gondolunk, a javasolt kérdések a következők: – 3 jegyű vagyok? – páros vagyok? – ötszáznál nagyobb vagyok? – 6-tal osztható vagyok? – a tízes helyi értéken 1-es áll? – számjegyeim összege 12?..... Ilyen és ehhez hasonló mintakérdésekkel célszerű a tanárnak bemutatni a számbarkochbát. Fontos, felhívni a figyelmet arra, melyek a nem jó kérdések! Pl.: – Milyen szám áll az utolsó helyen? – Mivel osztható a szám?..... Ezek a kérdések azért nem jók, mert nem gondolkodik a gyermek, hanem csak segítséget vár. A foglalkozás célja, hogy a gyermekeknek a már tanult számtulajdonságok alapján ki kell találniuk a barkochba szabályai szerint, hogy mi van a hátukra írva.	Átfordítás, döntés	Párban, csoportban, vagy osztályszinten is játszható			

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)
				Munkaformák	Módszerek	
	Pl: 28 Kérdéstípusok nem csak eldöntendő kérdések lehetnek: Pl: Páros? Kétjegyű? 30-nál kisebb?..... III. Ellenőrzés, értékelés: 5 perc Aki kitalálta a hátán lévő számot, az előre ragaszthatja a matricát. Tőle még segítséget kérhetnek a játékban lévő társak, vagyis ő már csak a neki feltett kérdésekre válaszol. Az nyert, aki kitalálta a hátán lévő számot. A játék végén közösen megbeszéljük a tapasztalatokat: – Hogyan gondolkodtak? – Milyen kérdéseket tettek fel? – Mely kérdések nem jók?....	Együttműködés döntés összehasonlítás következtetés gondolkodási és viselkedési stratégiák	Fontos, hogy a már elkészült gyerekek is játékban maradjanak, hiszen ők válaszaikkal segíthetnek a kérdezőknek.	Csoportos mennyiségi és minőségi értékelés	Csoportos ellenőrzés	Papírkártyák, filctoll

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)
				Munkaformák	Módszerek	
	Számbarbarkochba B: I. Előkészület: 5 perc A tanár papírkártyákra tanult számkörnek megfelelő számokat ír. Annyi kártyát készít, ahány tanuló van az osztályban. Minden gyermeknek kioszt egy-egy kártyát. II. Barkochba: 15 perc A tanár kiválaszt egy számot azok közül, melyeket kiosztott. A gyermekeknek a tanár által meghatározott számtulajdonságok alapján ki kell találniuk, hogy kinek a kezében van a keresett szám számkártyája. A tanár mondja a tulajdonságokat, a gyermekek pedig ellenőrzik, hogy a kezükben tartott számkártyára jellemző-e az a tulajdonság. Aki úgy gondolja, hogy az ő számára jellemző az adott tulajdonság, felemeli a számkártyáját. A tanár tovább szűkítve a kört mond még tulajdonságokat, tehát egyre kevesebb kártya lesz a magasban. Végül már csak egy számnak felelnek meg a tulajdonságok, ez lesz a kitalált szám.		A tanult számkörnek megfelelő számok közül is készíthet „könnyebb” és „nehezebb” számkártyákat. Pl.: kerek százas, kerek tízes, vagy teljes háromjegyű, vagy négyjegyű számokat.			Számkártyák tanulólétszámának megfelelően
		Segítségnyújtás Átfordítás következtetés minőség-fogalmak döntés gondolkodási stratégia	A játék csoportban is játszható, ekkor a csapatkapitány választ ki egy keresett számot. „Bohóc” kártyával/ „Maci” kártyával játszanak Megadhatja a szám tulajdonságait úgy is, hogy több jó megoldás is születessen.	Tanári differenciált tervezés, eszközkészítés Frontális vagy csoportmunka	Számbarbarkochba	Számkártyák tanulólétszámának megfelelően

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartal- mak)
				Munkaformák	Módszerek	
	III. Ellenőrzés, értékelés: 2 perc Aki megtalálta a keresett számot, azt megtapsolják. A játék végén közösen megbeszélik a tapasztalatokat: – Hogyan gondolkodtak? – Milyen kérdéseket tettek fel? – Mely kérdések nem jók?....	Szociabilitás többszemponúság analízis-szintézis		Frontális vagy csoportos ellenőrzés	Folyamatos önellenőrzés	

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. Ráhangolódás*, a feldolgozás előkészítése	
Tanítói tevékenység	Tanulói tevékenység
Az órai tanári feladat meghatározása: 1. SZÁMBARKOCHBA A: I. Előkészület: 2 perc Feladat: • A tanár korábban elkészített öntapadós matricákra a tanult számkörnek megfelelő számokat írt. • Annyi matricát készített, ahány tanuló van az osztályban. • Előre megtervezi, hogy a gyermekek képességei szerint mely számmatricát kinek fogja adni. Pl.: 1000-es számkörben kerek 100-ast, 10-est a gyengébb tanulók kapjanak, teljes 3 jegyűek közül is az 5-tel oszthatóakat és a páros számokat az átlagos képességű gyermekek kapják, míg a prím, vagy a páratlan számok az igen jó képességű gyermekek feladata legyen. • Ezeket az előre elkészített matricákat a korábban kigondolt módon felragasztja a gyermekek hátára.	Az órai tanulói feladat meghatározása:

II. Az új tartalom feldolgozása*	
Az órai tanári feladat meghatározása: II. Számbarkochba: 15 perc • A tanár felragasztja az előre megtervezett módon a gyermekek hátára a számmatricákat úgy, hogy ne tudják, kinek, mi van a hátára írva. • Figyelmezteti a gyermekeket, hogy ez egy titkos játék, nem szabad elárulni, kinek, mi van a hátán!!! • A tanár ismerteti a feladatot: „A játék célja az, hogy a barkochba szabályainak megfelelően, találjátok ki, mi van a hátatokra írva!” • Értelmezik, mik azok a számtulajdonságok, megbeszélik a kérdéstípusokat. • A tanár a korábban leírt módon bemutató egy adott számot felmutatva típuskérdésekkel mutatja be, milyen kérdéseket érdemes és nem érdemes feltenni. • Megbeszélik, hogy egy gyerekhez 2-3 kérdést intézzenek, majd lépjenek tovább. • Elindítja a játékot.	Az órai tanulói feladat meghatározása: • A gyermekek megnézik, milyen matricákat ragasztott fel a tanár, de nem árulják el egymásnak. • Hallás után értelmezik a feladatot. • Próbakérdéseket fogalmaznak meg. • A gyermekek egymás hátán lévő kártyákat megnézik, majd eldöntendő kérdéseket tesznek fel egymásnak. • Egy-két kérdés feltevése után továbbmennek egy másik társukhoz, hozzá is intéznek kérdéseket.
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzése, értékelése*	
Az órai tanári feladat meghatározása: III. Ellenőrzés, értékelés: 5 perc • Megdicséri azokat, akik kitalálták számkártyájukat. • Segít a még játékban lévőknek. • A játék végén közösen megbeszélik a tapasztalatokat: – Hogyan gondolkodtak? – Milyen kérdéseket tettek fel? – Mely kérdések nem jók?....	• Aki kitalálta a hátán lévő számot, az előreragasztja a matricát. Tőle is lehet még kérdezni a továbbiakban • Közösen megbeszélik a játék tapasztalatait.

2. SZÁMBARKOCHBA B:

I. Előkészület:

5 perc

- A tanár papírkártyákra tanult számkörnek megfelelő számokat ír.
- Annyi kártyát készít, ahány tanuló van az osztályban
- Minden gyermeknek kioszt egy-egy kártyát.

II. Barkochba:

15 perc

- A tanár ismerteti a feladatot:
„Mondok számokra jellemző tulajdonságokat! Figyeljétek meg, igazak-e ti számotokra ezek a tulajdonságok!?”
„Aki úgy gondolja, hogy az ő számára gondoltam, emelje fel a kártyáját úgy, hogy a többiek is lássák!”
- A tanár egyre konkrétabb tulajdonságokat mond, tehát egyre kevesebb kéz kerül a magasba.
- Végül már csak egy számnak megfelelő számtulajdonságot mond.

III. Ellenőrzés, értékelés:

5 perc

- Folyamatos ellenőrzés a számtulajdonságokat hallva.
- A nem megfelelő számok lekerülnek a magasból.
- A keresett szám megtalálása után közösen megvizsgálják a szám tulajdonságait.
„Döntsetek el közösen, valóban arra a számra gondoltam, ami fent van a magasban!?”

Az órai tanulói feladat meghatározása:

- A gyermekek megnézik a kiosztott kártyákat
- Hallás után értelmezik a feladatot.
- A számtulajdonságok elhangzása után megvizsgálják saját számaikat, eldöntik, jellemző-e az adott tulajdonság a saját számukra.
- A gyermekek a tulajdonságokat hallva önellenőrzéssel vizsgálják meg számkártyáikat, s teszik fel, vagy veszik vissza a magasból.
- Végül csoportos minőségi ellenőrzéssel vizsgálják meg a keresett szám tulajdonságait.